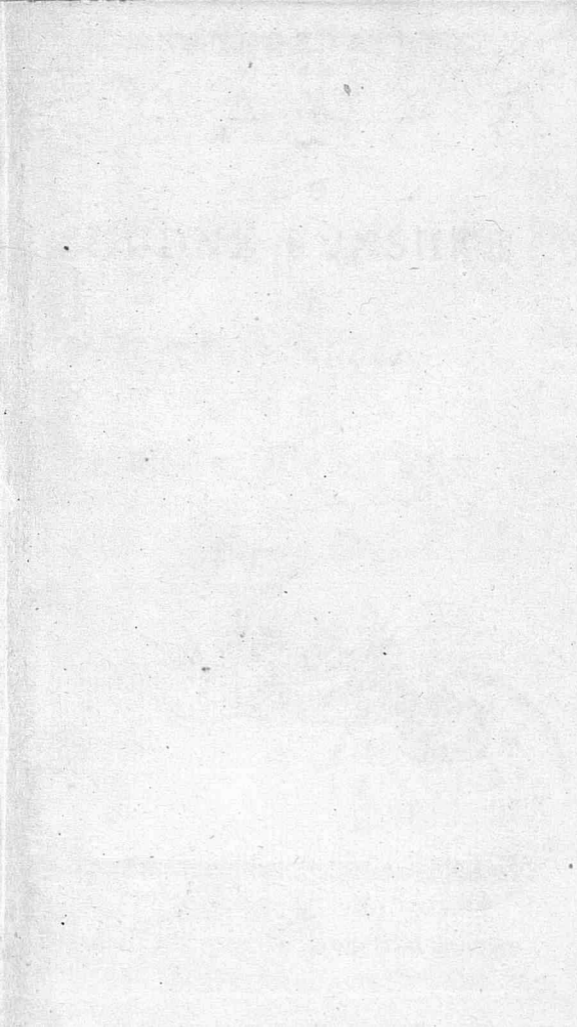
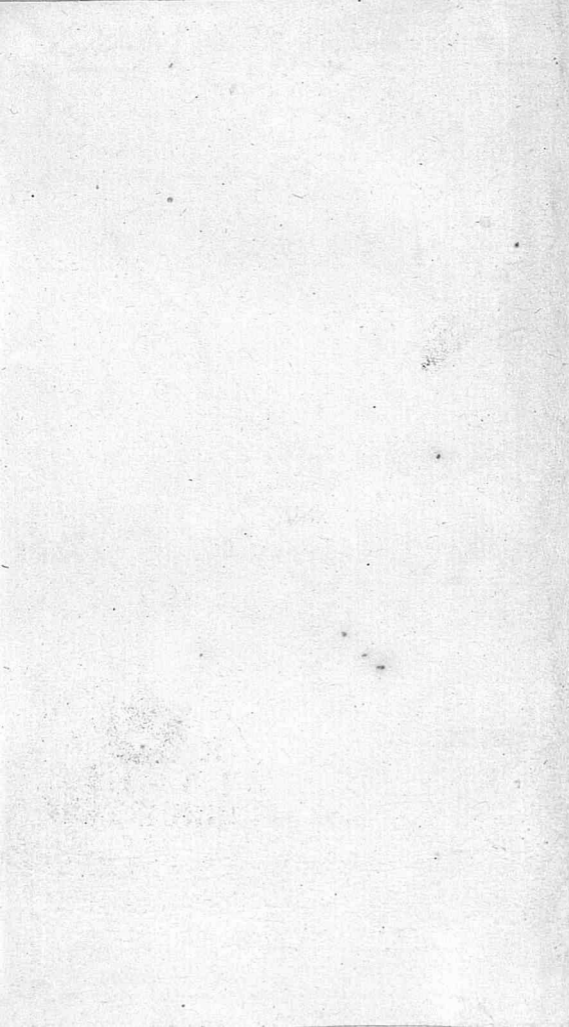

13057 II. C. J. 1. Q.

KRATKOZHASNE

U G A N K E

I N U

ZHUDNE KUNSHTE

I S

Węle shôle.

O D

Petra Kumrasa.

So na prudej
V Lublani per Vincenzu Ruziczku
mejn. Bugvavęszu pod Tranzho.

Table fa uganiti :

Kaj si je gđú seno zherko, ali zifro is
njeh v'mislah ſbral.

A.

I.		II.		III.		IV.	
1	a	d	5	9	f	k	13
2	2	6	e	g	10	l	14
3	b	7	7	h	11	m	15
4	c	8	é	i	12	n	16
V.		VI.		VII.		VIII.	
17	ó	r	21	ù	25	x	29
18	ó	f	22	26	ù	y	30
19	p	s	23	v	27	z	31
20	q	t	24	w	28		32

B.

I.		II.		III.		IV.	
4	è	8	c	7	b	3	e
12	n	16	i	15	h	11	m
20	t	24	q	23	p	19	s
28	z	32	w	31	v	27	j
V.		VI.		VII.		VIII.	
2	e	6	â	5	a	1	d
10	l	14	g	13	f	9	k
18	r	22	ó	21	ô	17	r
26	y	30	ù	29	ù	25	x

P r e d g o v o r

o d

Ugank, inu zhudneh kunsht.

Kokú je pózh tu; si bo merski édn míslél, katiremu bodo lete bukuvze v'roke, ali pred ozhy prishle, koku je tu: de en zhlovek je na tu sapadl, kraynzam take qvante (kakershne so uganke, inu zhudne kunshte) pisati, inu v'druku vonjidi pustiti? — Na tako vísho, koker se meni fdy, be bil jest fhe kmalu s'pervega konza to pervo uganko: tvojo míslube moj Perjatl! uganil. Al povej meni: moj Lube! kaj otshe tu pozh toikajn zhudnega biti? — Tu je meni ena uganka, zhes katiro se tí zhudi, katiro meni reflóshi: de dadusekmal, ke so Kraynzi fhe na merski ene rezhy, koker nigdar poprej, sapadli, she nõhzhé na take rezhy sapadli ni, katire so fhe v'drugéh shprahah na dan, inu med ludy dáne ble: katire merski enemu, tudi med gmajn pukam, ali sa dolge zhas si krajshati: ali med drusheno en smeh, ali shpas pozhëti slufhejo: merski enega v'eni, ali drugi rëzhi poduzhë: njemu

njegov tumpast um sbrusejo, pamet ubri-
shejo, ter zhloveka v' vézh rezhëh bel
védnega, inu snajdenega delajo.

Kaj takega so v'stanu uganke, inu
zhudne kunshte sturiti; dokler uganka
ja drugega nezh ni, koker ena favytu
povëdana beseda, ali zhudnu, inu use
drugazhi, koker je samu na sebi, postav-
lenu prashanje, katiru se skus eno fakry-
to pergliho s'dej s'to, s'dej is uno rezhjo,
naprejpernese, inu, de be se refloshilu,
inu uganilu, gorida, zhasi fatu: de be se
kaj k'pridnemu, uku: zhasi k'sbrihtanju
te pamete: zhasi k' potrebnemu refvese-
lenju tega serza is ugank vonusëlu.

Use ima svoj zhas, prave ta môdre
Ekklesiastes 3. 4. Tok je tudi zhas se
smejati, inu vesëlega serza, ali dobre
vôle biti, tuje: svoje vesële is eno rezh-
jo inu v' eni rezhi imëti, katira nekar
Boga, nekar svojega blisnëga nareffhã-
le. Dokler tu kratkunekar zhloveshki
naturi naslushe, kader se zhlovek smi-
rej kislü, inu potuhnenu derfhy: use-
skusi modru, ersnú, inu ojstru obnasha.
Zhlovek more gledati, vezhkrat, skus
kar bodi, sene rezhy poshtënu svoje ser-
ze k' vesëlu perpravëti. Med drugëmi se
fna tu s'dej skus uganke: s'dei skus zhud-
ne kunshte dasëzhi.

Al pë usemu temu le vonder she eni
ugank (de od zhudneh kunsh: nezh na-
te.

rezhem) terpeti namorejo, ter pravejo; kedu otshe use uganke uganiti? kaj je meni sa uganke mar? kaj imam jest od tega? Res je: uganke so, koker szer use druge rezhy na svejtu use sorte: pridne, inu porédne. De porédneh terpeti namorete, imate prov; al takeh, katireh tudi jest terpeti namorem, nabošte v'teh bukuvzah narajmali; shleht rezhy se bres uka, bres bukuvz uzhe. Pridne uganke, koker njih bošte brali, ali shlishali, kaj vadle? de vas bodo veselile, flasti: ke se njih bošte samirkali, inu skus tu pozhasi tudi druge uganiti navadedi, inu nauzhili, de uganke ene le samu v'eni zherki: druge v'eni flóshi te besede: ene v'sami besedi: druge v'govorjenju, inu frekanju, ali v'sastopnosti te besede: inu supet druge sorte uganke v' obojemu skupej obstoje.

K'ugankam so perstavlene z hudne kunshte, katire dostokrat ne le k' sméhu, inu shpasu, ali sa kratké zhas: temuzh she tudi k' pridu, inu k' nuzu slufhejo, ter so is dvojnega zila, inu konza zhloveku dobre: toku dobre temu, katir njih snâ, koker unem, katirem na prizho se take kunshte delajo.

Te buqve so na Kraynski semli szer res kaj novega; al uganke goridajati, inu kunshtne, umetne rezhy shpogati je she tudi na Kraynskemu ena stara navada.

Nekedej so njih per misli, na gosteh, inu szer per dobri voli, ali v'eni perjasni fdrushbi goridajali, de so se pred kregam, inu prepiram obvarovali, ter per dobri voli, inu perjasnosti obderfhal. Toku se she tudi per sedaneh zhaseh namest klafanja, ali oppravlanja per poshtene ludeh gody. Torej so uganke od useh stanov, od antverhov, od ludy, inu fhival: od useh stvary, na nebu, inu na zemli sloshene.

V' S. Pismu se uganke najdejo: koker tudi v'buqvah teh Modrijanov starega svejta; tok niso tedej ludem uganke toku naunzne, koker se mordej enemkatirem sde. Ali kaj je treba od ene snane rezhy tolkajn besedy delati? Ufamino rajshi uganke pred se.

Po svarjenju tega svejta v'lejtju 2950. je Samson *Judic.* 14. 12. toku govoril. Jest vam otshem eno uganko goridati; zhe njo bofte v' 7. dneh tega shenitnega gostovanja, ali svatbe uganili: vam otshem 50. tanzhiz, inu tolkajn sukn dati; zhe nje pak uganili nabošte, bofte vi meni 30. tanzhiz, inu 30. sukn dali. Kedu je to fastavo dobil, se sna v' S. Pismu v'buqvah teh Sodnikov na 14. postavi brati. Uganka je bla leta:

Od tega, katir je, je ena jed vonshla: inu od tega mozhnega sladkust.

Kaj je slajshega ked med? Kaj je mozhnejshenga, ked en lev? katirega je bil Samson pretergal, ter je bil v'njegovemu góbzu en sterd meda neshl.

600. lejt pred Xtusovem rojstvam je Modrijan Thales take uganke goridajal:

Kaj je med useme rezhmy tu narstarejshe? *Buh.*

Kaj je med usem. tu narmozhnejshhe? *Potreba, inu sila, katira kola lóme, inu shel-sne urata prewye.*

Kaj je tu narlepshe med stvarmy? *To svejt: semla, inu nebu.*

Kaj tu narmodrejshe? *Zhas, katir use naspametne spanetuva.*

Kaj med usemi narbel gmajn? *Upanje: ke slehern si kaku upanje dela.*

Kaj je zhloveku narbel nuznega? *Zhednost pred Bogam, inu pred ludmy.*

Kaj je narhujshegasa zhloveka? *Pregreha.*

Sem, kar sem bil: nisem bil, kar sem vonder mene sdej obóje imenujejo. *Xtus, Buh, inu zhlovek.*

Na tako ví ho se tudi prasha: Kajsen Svetnik ima narvezh-brad? *S. Petr. ima 3. eno svojo, inu dve nanjegoveh kluzhak.*

Latir is 12. Apostelnov ima narvezh sób? *S. Shimm, nanjegovi shági.*

Kaisen Svetnik prov krisha nadela? *S. Andrej; ke svoj krish po strani dersky.*

Katir je med Svetnikami ta narvezhe? *S. Christof. sakaj stojy S. Chrishtof pou-*

sod svunej zirgve? *Ke je toku velik, de skis dure v' zirkuv namore.*

Katir je ta róshtan Svetnik? *S. Lorenz is róshtam.*

Kajfen Svetnik sam svojo kosho na prudej ima? *S. Jernej.*

Katir je ta prederte Svetnik? *S. Boshtijan is pshizame.*

Kajfena Svetniza use toppelt vide? *S. Lucia; ke ima ozhy v' glavi, inu v' rokah.*

Katiri so ti naruzhenejsi Svetniki? *Katiri buqve saperte dershe, inu she use odsvunej snajo.*

Zhegay pès je narhuishe, inu se nar-mejn obrajta? *Shent Markov pès; ke je smalan, ali is lesa sresan.*

Ta stare Modrijan Plato l. 5. de Leg. ima to uganko: En zhlovek (ni zel zhlovek) en slepz (ni zel slepz) je eno tizo (ni zel tiza) is enem kamenam (ni zel kamen) powyl; ke je na enemu drevesu (ni zel drevu blu) se obvesela bla. *En pòzhen fant, en slepúr je enega topirja; ke se je bil na eno zheskminovo hosto obvesel bil, is morsko peno, ali is enem zeglam uwyl.*

En ozhe ima 12. synov. Usak syn ima po 30. otrok, katireh eni v' ardezhemu: ti drugi v' zhernemu oblezheni hodejo. *Prateka, ali lejtú ima 12. meszov. Usak mesz ime po 30. dny, katireh eni so*

ardezhi prafneki: ti drugi pak zherni delovneki.

Drugazhi je en Sofist Esopu to ugan-ko toku goridal: Je enu veliku poslôp-je, v'katiremu stojy enu grôbu sidanje, verh hatirega stojy 12. hish, ali zimprov, katireh slehern je is 30. kolmy podpert. Okoli teh kolov se en mosh, inu shena useskusi dreveta, inu vonder se nigdar ujeti namoreta. *Na temu svejtu ima lejtu 12. meszov, katiri so is 30. dnevani op-perti: okoli katireh se nozh, inu dan su-zheta, inu spreminata.*

She na eno drugo visho: Kaj so tu sene buqve, katire blesu per usaki hishi: skorej per usakemu purgarju v'arfhatu se snajdejo. Toku use lete buqve shtema fatu: ke use, karkol se ima na nebu: inu na semli sgoditi, v'sebi sapisanu ima-jo? *Prateka.*

Kaj je tu sena shival? shtrej po useh shtireh lasi: ob poldne ob dveh: inu na vezher hode po treh nogah? *En zhlo-vek! mladu dete lasi po useh shtireh. Ka-der odrase, hode po dveh: inu, kader star, inu moterne rata, se more ob palzi oppi-rati.*

Zhe meseno perst is rogam preorjesh, nabode tebi perjetnega sadu pernesla: ampak katir skly, inu pezhe ked kopri-ve, inu popr. *Tuje: Kader tebe garje*

serbe, inu se is nohtmy praskash, si nezħ
bulshi, ampak le hujshi delash.

Jest si vôshem, de be mene nehzhé
naposnal, satorej si obrás is enem na
posvojo usetem flóram sakryvam. Zhe
mene naposnash, tok se hud zhes tu:
zhe mene posnash, tok je tebi malu mar
fa tu. *Ena Uganka.*

Mi imamo 2. vekshe, inu 2. majn-
she sestre, katire so ali use 4. glih per
myru, inu pokoju: ali, zhe se le ena
pregâne, tok she te druge sa njo tekó;
al zhe bel te male pred teme velikeme
teko, mejn te vekshe te majnshe uja-
mejo. *So 4. Kolesa v' vósu.*

V' vashi vasi posnam jest enega osla;
katir vinu nôse, inu vodo pye: inu eno
komelo, katira dnarjov polne shakle nô-
se, inu koprive je. *Enega skoporitza
inu eno skoporitko, katira usega obilnu
sadošti imata; si pak malu, ali zel nezħ
napervosheta.*

Jest imam enega vollzhka. Kader nje-
ga zhes stręho saluzhim: tok njega sa rep
obderšhim. *En klovzhizħ preje.*

Mi imamo per nas eno gospodizhno.
Kader na vezher v'hisho pride, tok na
enkrat skus use okna poględa. *Mi ima-
mo tudi eno tako, namrezħ: Luzħ, ali
ufhgano svejzho.*

Je ena stvar od ene shivale, od ka-
tire se ti lepu redish; kader se pak sa-
zhne

zhné sama sebe zęrati, tok merski enemu k'uku posvejte. *Svejzha.*

Podņevi nimam zel nezh opraveti; morem v'enemu kotu lehati. Al kumej se mrak stury, tok morem le enu sa drugem seřvati, ter ogn, inu pļemen poshirati. *En fushilnok, ali shnajzar.*

Vash hlapz je ena zhudna stvar. Kader gori, inu doli, sem, ter kje teka, tok svojo dolshnuft, inu slushbo narbel opravę; pride pak na svoj kraj, na svoje meřtu, tok na svojo dolshnuft posabe: svoje slushbe nastury. *En vős.*

So 4. zhudne štvareze, bratji, inu sestre, te narperve štvary na svejtu, katire so se skupšdrushile. Ta perva tēzhe v'en namyř naprej, inu se nigdar naupeha. Ta druge šhre voninvon, inu nima nekol šadosti. Ta treta pye useskusi, inu se vonder naupyane. Ta zheterte piha zhasi, koker de be otl us gvant is enega štergati: zhasi pak pezhe, de ni mozh v'sukni obstati. *So 4. Elementi: Voda, ogn, semla, luft, ali sapa.*

Kedu so leti shtirji: ta perve ni bil rojen; je pak vonder umerl. Ta druge je bil rojen, pak ni umerl. Ta tręte ni rojen; pak tudi ni umerl. Ta zheterte je bil rojen, je pak šhe tudi umerl? 1. je Adam. 2. Enoch, ali Elias. 3. En Angelz. 4. usak zhlovek, katir je šhe umerl.

Kaj ima Adam spredej, inu Efa fa-
dey? *To zherko, ali pushtob A.*

Kje je Adam ta perve bart shlizo je-
mal, ke je h'kosilu sedi? *Per shiilu.*

Kam je narpoprej, is shlizo shl? *V'
sklędo; potem shelej v'usta.*

Kaj jetu sena dekleza, katira ni bla
fa divizo odlozhęna; satorej je mate po-
stala, ter je povyla, deslih se sama ni
od matere rodila? *Efa.*

Kajsen zhlovek je umerl, ter ni bil
pokopan: ni strohnil pod semlo, tudi
ni bil od zhervov, ne od orlov snę-
den? *Lothova firbezha shena je bla v'en
stebr soly na fraj zęsti sprebernena.*

Prędn sem umerl, sem bil pokopan.
Noben grób mene v'sebi nima: noben
teshke kamen mene napokryva. Jest go-
vorim she, inu shlishem; le svejta, inu
svitlega ermenega sonza jest navidem;
ke v' svojemu grobu she shivim, ter is
grobam v' red, Buh ta vę, kje po svej-
tu okoli derzhim. *Jonas v' trebuhu te mor-
ske ribe.*

Kajsen dan je v' novemu testamentu
sonze szer gori; al doli she ni shlu?
Dans; zhe je she dan, inu ni mrak.

Kaj stojy na verh usake zirqve? *Pi-
zheza verh zherke i. v'ti besedi zirqve.*

Kaj je tu per vas sana Xtijana, kati-
ra je spręd, inu sad glih, ter tebi, ko-
ker otshesh, rajmno toku lohka napreje-
ko.

koker našaj gręde? *Ama, ima spred, inu sad A, ter se predsej inu ritnasku Ama bęre.*

Kaj je pak una, katira je spred, inu sad glih; na srędi pak toppelt? *Ta beseda: Anna.*

Tvoj ozhe so sa 33. lejt mlajshe, ked tvoj dedzhek, sapishi meni obęh starost is eneme, inu rajmno temeisteme ziframe. *Ozhe so 66. lejt stari: inu ke te zifre okoliobnem, so dedzhek 99. potentakem 33. lejt starejshe, ked moj ozhe.*

En lokaj, katir ni mogl R fręzhi, ke v' grad grę, vide eno nasnano Xtijan o pred gradam na klopi sedęti. To prasha on: H'komu ste pishla? So gospud shlahadne doma? Kaj be ada? Is njimi be rada govorila. Is gospud fewolta janu namoete govojt, je pe vodi na węgu, pej devah. Kaj ste? Odkod pidete? Koku vam je ime, ali pimk? — Ona ni ota njemu na tu fastopnu odgovoriti, temuzh je djala: zhe gospej shlahadni poveste: *de ranka rama is rudmatzhja se pusty nji lepu pohlevnu perporozhiti, tok bošta vi, inu gospa vedela, koku je meni ime: kaj sem, inu odkod sem. R. naisrezhi, tok je Anka njenu ime: tok vęsh, de je ama is Udmatzhja.*

Koku be lesiza is tremi pushtobami pisal? *En kosz lesu pološhi srayn ter rezhi:*

zhi' tu je les, iza pak perpishem tok je les iza s' treme zherkame pisana.

Ena gospa ima dve hishne dekle, ena je ena Judena, ter je nji Lia ime; ta druga je ena Xtijana, ter je nji Rosa ime. Koku njuh otshe, de be obę skupej naenkrat prishle, is eno besedo po imenu poklizati? *Rosalia.*

Kaj je tu, kar kmet notshe, inu od sebe saluzhy: tu gospud v'ruto hrane, inu per sebi v'arfhatu obderfhy? *Ali drugazhi: Kaj na sjeni bres kluke visy? Sm. rkl.*

Zhe tebi v'roke podam, tok is rok spustish, kaj otshe m tebi is rok useti, tok napustish, kaj otshe tu sena beseda biti? *Perst, po dvojni fastopnosti: enkrat na semli, drugezk na rokah.*

Kader per fari v' zirkuv notrigrash, kaj imash na desni, inu kaj na levi roki? *Na usaki 5. perstov.*

Zhe njega videsh, tok njega napoberesh zhe njega navidesh, tok njega poberesh. Kaj je tu? *En pishkav leshek, zhe luknezo v' njemu videsh, tok njega leshati pustish.*

Zhe meni vezh prezhusamesh, vezhe ratam: zhe meni vezh perverfhesh, majnshe postanem. *Ena jama.*

Kaj je tu: je smirej situ, inu vonder smirej predertu lazhnu? *Sira, katiru use, kar doby, poshré, inu preseje.*

Drugaxhi. Kai se pozh use v'mene issûje, vonder nekol poln naratam. Moj velik trebuch se toku nabâsa, de be meni utegnil pozheti; al kmalu je spet prasn, ked ena prederta danka. Pride meni voda, ked ena zela povúdn v' moj govt, tok mene nasatopy, ampak, koker spred notri, tok sad vonkej shine. *Enu situ.*

Tvoje sestre ime se Nesha, inu tvojega brata Anshe pishe; al naredi meni, de Nesha bo Anshe: inu Anshe Nesha.

A E H N S.

Tolkajn, tuje: 5. zherk ima obeh ime; tedej prestavi teh na 5. zedelzesh sapisaneh zherk toku koker otshesh ime imeti. Je Nesha? tok A to pervo zherko postavé, inu E to sadno, tok bo Anshe; je pak Anshe, inu otshesh Nesha narediti, tok A to sadno, E pak to drugo zherko postavi, inu se bere Anshe.

Kaj se bahash? lub moj ratar! Ke ti koker rofor tebi, semterkje enaku hodesh. Na tako visho je tebi dar spred, inu sad; al sob se ti skorej vezhdej le nasaj. Tvoj bôtr, res ni nezh, koker ti pravesh: pruti tebi. Pred njim je szer le en maslez; odsad pak je zel sam v'vashi vasi; al vonder usem nasaj je. Al jest snam she vezh, ked krush-
ke

ke pèzh. Jest spred, inu fad malam: spred, inu fad is rokame maham. spred, inu fad smeteno medem, bob naprej, inu nasaj melem: qvas spred, inu fad mesem; snash ti tu? tok naj je en par. Al kedu nama bode tu uganil, zhe ni enajste shole na Verhneki shtudiral? *Ene besede se naprej rajmno toku, koker nasaj is eno drugo besedo, koker dar, se nasaj bére: rad: toku beresh usem nasaj mesu, itdr.*

Mateysh lubez bo jesik ja kos al pak kaplo sok aj kisej ob zebul h'svetam. *Zhe snash ritnesku brati, tok bosh lete besede rajmno toku, koker spredsej bral.*

Is glavo, inu is zèlem shivotam plavam jest pod vodo. Glavo meni odsèkaj, tok sluf hem tebi sa piskre. inu kose pred pezhjo. She predno zhetert meni odrèshi, tok ni tebi treba veliku uganuvati. Jest tebi sama povem: de sem: ena. — Odsèkash meni rëp, tok bom zvilil, inu rekl, de sem: en — Kedu? fad meni rëp poverni, ter klun odshipni; tedej na! tu imash to uganko.

Al she navësh, kaj je tu? *Ta beseda: Mrëna. Usami M. prezh, tok je: Rëna, Usamesh R prezh, tok je ena: she tudi a, tok ostane: en; povernesh pak a, inu e spredej prezhusamesh, tok ostane: na! tu imash to uganko.*

Sem szer ena slaba stvar; al vonder kus tebi! svojo mozh pokazhem. En drug mene veliku naobrajta, ke nave, kajlene velike dela jest delam. Mejsu, inu use hishe morejo meni pod mojo oblastjo stati. Bres mene namore nehzhe ne von, ne notri pridti. Boshjo vesho varijem jest tudi nozhindan; tatorej pak tudi mene meshnar skerbnu varije, de mene nasguby. *Kluzh.*

Jest sem gospodariu skorej use per hishi. Bres mene namore nekamer pridti. So lih she use dure saperte, inu usi kluzhi salosheni, pogubleni, tok jest njemu use dure odpiram pred njim, inu sa njim sapiram; sakaj brada mojih ust she merski eno lukno stakne. *En poglavitne kluzh, katir use kluzhanze per hishi odpre.*

Drugaxhi. Fugàn prave: fugajma se; fuganka prave: dajma se. *Kluzhanza, kader se kluzh natakne.*

Ena shena med durmy stojy, inu en kos kruha je: mosh sa steno stojy, inu shzhy; shena veka na njega is eno nganko: *sonze seje; pak desh gre.* Mosh ni is eno drugo odgovory: *Malen mele bres vode.*

Zhe nimash, tok shelish: zhe imash, tok malukedej obderfshish. *Dnarje; ke se imajo sa vondajati.*

Drugazhi. Poprej nezh napomaga: ampak kader se od sebe da. *Dnarji, ke se najedó, ne pyó: unpak sa jesti, inu pyti udr. vondadó.*

Jest shlishem gódze. Tam pod eno shupo pred enem pódam en kup otrok, inu mladeh ludy na pręsho stojy. Kaj je tu? prasham jest enega, katir ima sdej tukej, sdej tankej kaj oppraveti. Le poterpíte Gospud! prave on: ob kratkem, inu is eno besedo vam otshem use povedati. Tu je ena ohzet. *Ovn* je starashina: *Medvedka* teta: *Petelin* shenen: *Lesiza* nevesta: svatji, katiri se v'rajah suzhejo, so: *Vovk*, inu *Ovzhiza*: *Mazhk*, inu *Mishka*: *Pès*, inu *Sajkena*: *Komar*, inu *Muha*; *Pibr*, inu *shuka*: *Orl*, inu *Golobiza*. *Drushiza* je *Shtorkla*: ta mlade *hudizh* be she tudi iravn bil, aku be bla njega nevesta sa druga usela. Tega ni *Lisjak* perpustil; ke baroko nose, inu is njo svpje roshizhe sakryva. Drug je ta mlade *Kosl*. *Medved* na basu gode: ta stare *Kosl*, inu ta mlade *Mazhk* na goslah godeta: *Lisjak* na zitre wye: *Bik*, inu *Merjasz* tróbeta: *Jasbez* pis-ka. Jest sem *Pegam* njeh postresuvavz. Gospud! vi menete, de tu so marne; je pak vonder use res. *Usak* se toku *pishe*. *Tu je slehernega primk.*

Zherke jem; deslih, kaj je zherka navem. V' buqvah nozhindan tizhim; al

vonder se is njih nezah nanauzhim. *En mol, hatir buqve isjeda.*

Kaj so tu sene tize? ta prva nima serza: Ta 2. nima kryvy: ta 3. nima jessika: ta 4. svoje mladizhe dojy: ta 5. nima shovza: ta 6. póje, de kry pluje: ta 7, try lejta stare jagode sóble. Uganesh tu use, tok se meni en modrijan, inu vedesh. *Sóvi je serze upadlu: zhebela nima kryvy: zhapla nima jessika: topir svoje mlade dojy: golob nima shovza: slavz póje da kryvy, inu brinovka try lejta staru ohmetje na hrastu soble.*

Ushesh je moja shpendija: sladkè je sad mojega dela, al navarnu je moje mashtuvanje. *Povej meni: kedu je ta, de se bomo vedeli, njega varuvati. Zhebela, ke pizhe, aku se resdrashe.*

Ni mesú; je pak vonder od mesa rojenu. Nima nosa, ne ozhy, ne usesh. Odrëshesh njemu glavo, inu njemu pyti dash, ter njega po eni versli sa drugo se sprehajati pustish, tedej se sme pustiti pred usakem videti, ter ina poušod obstati. *Enu sa pisanje uresanu peru.*

Kar naqvishku lejty, dolitlazhe: grè na dnu, inu shelèsu doliulezhe: v' posteli lesby, inu vonder naspy. *Pirje lejty naqvishku; pak spet dolipade, inu, ke se sa pirneze vaga, tok shelèsu doliulezhe: v' posteli pirneza lesby, inu vonder naspy.*

Gôs je mene sgodnila. V' tavshent
koszov je mene babja roka restergala.
Usak dan mene hishne dekle she fdej
pretapajo, inu shlofajo, ter si nobena
nobene vesty nadela. Use mene doli-
tlazhe podnevi, inu po nozhi; al le zha-
kajte! smert bode prishla, ter vas bo-
de podavila, inu mene od vashega tla-
zhenja reshila. *Ena pirneza.*

Kaj je tu? sa enega je premalu: sa
tri prevezh: sa dva lih rajmno prov.
*Ena skryvnost. Zhe njo edn ve, ni no-
bena skryvnust: zhe triji, nabo dolgu skry-
nust ostala.*

En pubezh nas ima v'svojev rokah:
inu usi; uwogi, inu wogati si voshejo,
nas imeti. *Nuniers' v' Lotaryi.*

On grę zhern v'toplize; pride pak
erdezh nasaj. *En kuhan rak.*

Uwoga kuharza! ti se moresh savle
mene dostikrat jokati; inu mene vander
nezh naboly; al navesh, de, kar mene
rody, bres mene se narody? *Dim dela
ogn: inu bres dinu se ogn nastury, katir
solfse v' ozhy perprave.*

Kaj so tu sene ozhy, katireh zhlo-
vek nashely imeti; ke njega useskusi
bole, inu sa bistre pogled njemu nezh
naslufhejo? *Kurje ozhesa.*

Jest govorim bres jesika; bres pluzh
jest vekam. Jest sem vashega vesela,
inu shaloste dejleshn, inu vonder serza
ni-

nimam. *En fgvon, katir k' prafneku, inu merlizham fgvony.*

Drugazhi. On smirej ufta odperte derfhy: v'uftah njemu jesik visy. Sam od sebe nigdar nazherhne; le po sili njegov gobz movzhy. Le wunkni nje-ga, ter se bo fdajzi is svojo shtimo og-glasil. *En fgvon.*

Sam od sebe jest k'tebi pridem, ter tebi use sorte figure kafhem, inu na ta-ko visho is prafnem veselam mamem: is prafnem straham strashem tedej, kader mene navidesh, ampak de le samefshish. *Sajne.*

Drugazhi. Sem fdej tu, fdej tam; al tebi se le toku fdy; kjer jest vonder nsem. Jest videm, kar nisem svoje dny videl, inu vonder ozhy nimam. Sem szer ena gmajn stvar; al vonder en Krayl. Imam use shaze, inu vonder prafne ro-ke. *Sajne.*

Starsham, inu otrokam morem jest slufhiti: ponozhi fa glavo: podnevi fa tit. *Vajkshneza.*

Kar sem dans: fhe jutri nisem vezh; hisha, mifa, postela, zel moj primk, use je prezh. *Nevesta.*

Jest imam eno zel majheno hisho, ka-tire dure useskusi stefaj odperte stoje. Jest se nabojim, de be meni kedu kaj naukradi; ke sama le od tatvine fhivim, *ona mish.*

Po pirju ked en Angelz lep: po no-
gah bós ked en tat: po shtimi peklen-
ski dúshi podobn. Povej meni: kaj je
tu sen tizhk? *En Pav.*

Jest imam eno veliko glavo: eno
wuzho polno fern jest imam; al dalshi
ked use tu drugu imam le eno nogo.
Dremota mene shtema, deslih nozhindan
naspim. *Mák.*

Sem odsvunej po zelemu shivotu
gladka, ked shamet: odsnotrej ked vovk
kosmata: okrogla ked kugla. Nog szer
nimam, vonder tezhem berfhejsi ked
ti: vonder poskózhem vikshi ked ti.
Peretniz tudi nimam, vonder lejtam ked
tiza po luftu. Vershesh mene ob tla-
tedej dobim jest she vezhe mozh. *Ena
shóga.*

Is mojemi ojtremi sobmy zel les, inu
kamen prejem, zhe meni le kedu poma-
ga; is lestne poskreshnoste pak se nig-
dar nobene svareze nalótem. *Ena shá-
ga.*

Pogledash mene v'obras, tok menesh
de sem nózh; al zherna vonder nisem
ked samurz; deslih tebi po dnevi tem-
no delam; dokler svesde meni nasvejte-
jo, inu mejsz mene naressvitly. *Megla.*

V'gojsdu sem jest gorifrasla: enega
kineta roka je mene svesala, inu lesem
v'mejstu perpelala; sdej more per meni
use zhistu, inu zhednu biti. *Grem rada
sa*

fa usakem, kedurkol mene vóde: fa ma-
no tudi use radu gre; le pred mano se
use, koker se spodobe, vogiba.

*Ali drugazhi. Shviga, shvaga zhes
dva praga. Ena Metla.*

Biba lese, biba ni: tovor nese, osl
ni: roge ima, kofl ni; kaj je tedej? *En
povsh.*

Doklej je moj Gospodar fhivel, sem
bil mutast; sdej pak, ke so njega powy-
li, klizhem use, moje glihe skupej. *En
volovske róg enega zhedneka, ali kra-
varja.*

Zel dan morem toku hitru, koker
sonze tezhi, koker mene, zhe le ot-
shesh goripogledati, videsh, ter sam
namoresh drugazhi rezhi. Al koker hi-
ru se smrazhy, tok obstojim, inu ter-
du notri da drugega dne, de mene spet
tu gorigredo zhe sonze sbudy, faspim;
fategavolo pak tudi mene drugazhi na-
videsh, koker eno senzo na steni. *Son-
zhna ura.*

Deslih se nekol naflashem, temuzh
uselej use res, inu po pravizi povem,
tok se vonder merski katiri, inu flasti
shenslvu zhes mene tofhejo: de sem ali
prevezh perlifnen, ali prenaludne, ter
njem use presvestu, inu ozhitnu skafhem.
Enu oggledalu, ali shpegl.

V' spomladi tebe refveselim: v'to-
plemu lejtú tebe hladim: v'jeseni tebe
fhi-

fshivim; po simi tebe grejem. Kaj otshesh she vezh od mene imeti. Le letu be rad vedel, zhe mene polnash. *Enu drevu.*

Vetr, ali voda je moje fshivljenje, inu gibanje, szer sem mertv, se naganem. Jedy druge jest, de fshivim, napotrebujem; ke koker sem rekl; od vetra, inu vode fshivim; tebi pak tvoji usakdane kruh perpravlam. *En malen.*

Sem szer ena svesda; al na nebu vonder nisem. Per kojnekeh mene ti narvezhdej, zhasi tudi per peshzeh, inu ne malukedej per enemu tepzu najdesh; torej slus hem le satu: te lene spodwadati. *Ojstroga*

Otrokam sem jest sa zir, inu jegro: jesnem sa mashtuvanje: tem, tatireh se kedu lote, sa brambo: tem starem sa opporno, de napadejo. *Ena palza.*

Uso kosho meni oderesh: uso kry, inu sokrovzo is mene slazhesh, inu, deslih je kisela, tok njo is shelufhejam popyesh. Le moje mesu per tebi nezh navela. *Ena Limona, ali Zitrona.*

V'ognu mene martrash: is kole sam taresh: moj prah v' vodi satopish, kjer morem bres use zhasy ostati: inu vonder mene tolkaju shtemash, de gopen navesh is nezh bulshem, ked is moje vodo postrezhi. *Kaffee.*

Jest terdim sdej : sdej mehzhim ; veliku uwogeh, al veliku vezh wogateh jest flurim. Use mene shtema, vonder preblisu sebe, ali predelezh od sebe mene nehzhe naterpy ; fakaj, kjer sem preblisu, use pofhrem : kjer sem predelezh, use pomerjé. *Ogn.*

En naperludne gost tirja od mene en dolg, kar sem njemu dolghn. Jest njega pozhasi plazhujem, vonder poterpljenja nima. Kar njemu dans plazham, tu tirja on mene jutri spet, inu toku pojutrejshnemu spet. Poj njemu, ali shvishtgaj : ponujaj njemu flate, ali krone, sa use nezh namara. On otshe rajmno tu imeti, kar sem njemu dolghn. *Lakota.*

Dneva namorem terpeti. Mrak mene sdajzi ovvesely. Pirja szer jest nimam, vonder snam od ene stene, da druge lejtati. Podnevi mene use ked pajka sovrashe ; torej se le ponozhi bres pregajnanja perkasujem. *Topir, ali pircogazheza.*

Jest sem szer le enu felshe. Ti mene ked kamen terdega delash : inu de se tebi prov dobr sdim, ni drugazhi, ampak, de se tebi us szedim. *Zukr.*

Kedej sem bil enu lepú selénu felshe : sdej zhishte prah ; al sdej shelej sem toku drag, inu shlahtn, de mene v' flateh, sreberneh, kositarskeh, roshneh, inu popyrasteh posodah hranejo ; ke ote

rajsi bres kruha, koker bres mene biti.
Tobak.

Is ene dalne dufhele, od enega drevesa pridem jest k'vam. Kaj sem vam flurila, de mene toku uso reszukate, restergate, resnesete? Je tu moja hvala, de vas grejem, de vas finfinu gvantam?
Pavola.

Koker svejt is morjam sem jest okrog, inu okrog, obdan. V' meni se ena luba fhival sna; al predn se offhivy, njo she ti popyesh, ali pojesh. *Enu jajze.*

Moje mesu je ked mleku welu: moj gvant ked kry, ali shkerlat erdezh: moje stanovanje je is slabem listjam pokrytu: al na tu ti malu porajtash; kader k'meni perlesesh, de be mene spod moje strehe stergal. Se mene vonstergal; tok fazhesh mene is sladzhizo napajati. Ki mordej meni skus tu enu vesele narediti? O kajshe! le mene slajshi ufhyvati.
Erdezhe jagode.

Kaj imash ti seno tovarshezo, katira se sama sebe tofhe, ja! koker en sodnik si sama sebi svoje skryvne pregrehe naprejmetsh: per rihtnemu stolu sama namest trynoga stojoy, ter tebi, njemu tovarshu is stu martrame nozhindan hud napokoj dela, inu naposled zhes se, inu zhes tebe sodbo sklepa? *Tvoja vest.*

Shkoda! de kaj snam. Vam slufhem jest dobru; al mene moja kunsht umory.

Jest

Jest si sam sebi grób narejam. Sam sebi
si jest svoj shtrik prědem, ter se sam
sebe potěntam, pogubim. *En shidonek,*
ali shidne zhervizhk.

Katire bovhe so slajshe: moshke, ali
shenske? *shenske; dokler, kader eno*
bavho uwyajo, kry is nohta obliskejo.

Sakaj imajo shene vezhe lase na gla-
vi, koker moshji? *ke moshji imajo ve-*
zhe brado koker shene.

Nimam nog, tudi nekar jesika, vou-
der morem na dale težhi, inu lejteti,
inu poshte nositi. *En list, ali pismu.*

Kje se voda dragu kopuje? *Per wir-*
ach, katiri vinu kerstujejo.

Sakaj lasji poprej sivi ratajo, koker
brada? *satu: ke so blefu 20. lejt starejshe*
ked brada.

Kolku dobreh: inu vešeleh dny ima
en mosh per svoji sheni? *Dva, na dan*
svoje poróke, inu na dan njene smerte.

Katir kamen je ta narshlatnejshe na
svejtú? *Malenske kamen, ke noben kraj*
namore bres njega biti.

Kaj bres sols nashtemamo? *Hrén.*

Kajsenem ludem se moremo zhistu
spovedovati? *Enemu besedneku, ali Dok-*
tarju, enemu Arzau, inu spovdniku.

Kaj vezhdejš is sonzam, ke doligre,
šapade? *Hvalešhnost sa prej te dobrute.*

Kajseni ludji nahodejo vezh skus te

Al snash is welo krędo zhernu pisa-
ti? *snam. Usani krędo, ter sapishi to*
besedo: zhernu.

Kaj je odsnotrej votlu, odsvunej poln
lukn? *En naperstnek, ali fingrat.*

Kajsen antverh narbel grę: kajsen
narbel tizhi? *Shusharske narbel grę:*
sheblarske tizhy.

Kaj je sen reflozhk med enem mesar-
janu, inu med enem kojnedirzam? *Mesar*
prave: kje shivina stojy? kojnedirz: kje
leshy.

Kaj je sen reflozhk med eno fa-
rovshko kuharzo, inu med enem vavpe-
tam? *Kuharza je shenskega, vavpet mosh-*
kega spola.

Kaj se je slehernemu zhloveku, pred
tabo: inu se bo slehernemu fa tabo per-
mirelu? *smert, ali umreti, pisha S. Pavl*
Hebr. 9. 27.

ZHUDNE KUNSHTE

I S

Węle shôle.

I.

Uganiti, kaj si je kedu seno zherko, ali zifro s'teh na drugi strani teh bukucz postavlenih 8. tablez v' mislah sbral.

P O D U Z H E N J E.

Velejavaj si povedati, na kajfeni s'teh 8. sgornih tablez **A** si je kedu kaj v' mislah svolil; nej bo she potem en pushtob, ali zifra, tega ni treba prave-
ti. Koker tebi pove, tok prashaj nje-
ga: v'kajfeni tabli s'teh spodej **B**. po-
stavlenih tablezah se snajde. V' perglihi
se bosh kimalu to kunsht nauzhit. Otshem
postaveti: Anshe si je sbral **I**. Nefha
pak **Z**.

Poprashash njuh, kje usakega rezh
v' sgornih tablezah stojy, tok pove tebi
Anshe, de v'ti prvi: Nefha pak v'ti
VIII. Tedej she vesh, de Anshetova
rezh je ta perva: inu Neshena ta o-
sma; al, ke she navesh v'kajfeni tablezi
njuh imash odspodej yskati, prashaj v'
kajfeni tablezi se pak vaje rezhy v'idol-
neh tablezah snajdejo? Anshe prave:

B 4

v'VIII,

v'VIII. Neſha v' I. Shtej v' ti pove-
dani tabli odſgor od desne na levo plat
doli; tedej si je Anſhe I. inu Neſha to
osmo rezh v'ti prvi ſdolni tablezi, tu
je: z. v'mislah iſvolila.

II. *Narediti, de ena malana ſhaba
ragla.* V'ſſeno ſvotli eno lukno. V'to
deni eno liſtno ſhabo, ter lukno s'popy-
ram zhes ſagerni. Zhes to lukno obesi
en pild, na katiremu je ena ſelena ſha-
ba ſmalana. Na vezher uſami luzh, ter
njo pred to malano ſhabo derſhi, tok
bo ta ſhiva ſhaba ſa pildam v'lukni,
topluto, inu ſvitlcbo zhutila, inu ragla-
ti ſazhela: inu, katiri ſa tu navedô, bo-
do menili, de ta malana ſhaba ragla.

III. *Naréditi, de v' enemu poveſnemu
glashu voda gori naqvishku ſtôpe.* Uſami
eno kupezo, ali pyvne glash, ter ober-
nenega v' desni roki derſhi: v'levi ſa-
ſhgi enkos popyra; al toku, de v' glash
notri gory. Temzhasi imej pred sabo
eno ſkledezo is vodo, tolku de dnu
zhes, inu zhes pokrye, perpravleno.
Kader ſhe popyr en zhas odgory, po-
veſni glash ravnu v'skledezo, ter boſh
videl, koku bo glash vodo na se gori
potegnili.

IV. *Is 21. Qvart eno uganiti, katiro
si je kedu v' mislah ſbral.* Reſloſhi teh
21. qvart ſapored v' 3. kupzheke toku,
de na usak kupzhek 7, qvart pride. Na
tu

tu poprashaj, v'kajšenemu kupzheku je taista qvarta, katiro si je kedu v'mislah sbral. Verh tega kupzheka deni ti en kupzhek, inu tega drugega spod, de ta kupzhek is qvarto v'sredo pride. Na tu spet qvarte na 3. kupzheke restalaj, inu spet taiste kupzhek, v'katiremu se ta sbrana qvarta snajde, v'sredo med ta druga dva kupzheka deni, ter njuh spet na tri kupzheke resdeji, inu taiste kupzhek, v'katiremu tebi ta druge pove: de je njegova sbrana qvarta, v'sredo med ta druga dva kupzheka deni, inu sazhi odsgor, ali odspod qvarte shteti, tok bo ta 11. katiro si je ta drugi v' mislah odlozhit.

V. *En perstan na pepelu obveseti.* Ufamieno shtizo soly. Ulij enu malu vode gori, ter prov smejsaj, de se sof stopy; pomozhi tedej eno možno nit netri. Puhti, de se posushy. To suho nit smenzaj enu malu is roko, ter njo toku natvesi, de fraj doli visy; potem perveshi perstan s'to nitjo na konzu, de doli visy. Natu pershgi nit is enem ushganem popyrjam, tok bo szer nit spepelila; al perstan bo obvisel.

VI. *Vinu od vode v' glashu lozhiti.* Natozhi pol glashe vode; potem pak eno welo partneno ruto zhes glash toku resgerni, de se v'sredi vode datika. Na ta ulij v'ruto vinu, ter ruto pozha-

si vonil lezhi, de se vinu skus ruto prezedy; tedej bo węła voda odsdol sama; erdezhe, ali ermenu vinu pak odsgor stalu.

VII. *Eno qvarto uganiti, katiro gdu is pushla vonsmakne.* Is useh qvart le take sberi, katire po konzu stoje; tedej pomóli pushl, nej tebi kedu eno vonsmakne, katiro otshe. Temzhasi, ke un svojo qvarto gleda, oberni ti tvoj pushl qvart v'svojem rokah narobe, ter si pushli to vonspuleno qvarto ravnu notri v' pushl utakniti, kamer se njemu polube. Ti premejshaj qvarte, doklej ta druge otshe; potem pak, ke qvarte prebirash, bosh kmalu videl, katira po konzu stoji, je rajmno tailta, katiro je vonsmaknil

VIII. *Ena vadla ja dobizhk.* Ulij v' en glash polovizo vode, inu polovizo vina s'tikama, de nobena kapla vezh notri nagrę; al vonder ne zel toku is verham, de be zhes shiu. Rezhi, nej tebi gdu spolovino flatov, ali noveh groshov da od teh, kar njih bosh notri v'glash perpravel, predn zhes pojde. Zhe se s'zhem fastopesh, tok ufami en flat sa tem drugem, ter njih sapored ob robu per kraju doli, notri v'glash spusshaj; tedej bosh videl, kaj njih she notri pojde, predn voda, ali vinu zhes pojde.

IX. *Rajm*

IX. *Rajmno toku se slave: De ti, ko is hishe vongresh, bosh vonder poprej na miso s'pestjo goriudarel, ked un, kator s'taboj stave, inu v'hishi ostane; Takaj zhe she fa to vadlo nave, tok bo, koker hitru ti v'hisho nafaj notristopesh, na miso odsgor doli s'pestjo wutel; ti pak k'misi skozhi, ter odspod mise gori udari, koker je vadla bla: ne doli, ampak gori na miso udareti.*

X. *Is kluzhami bres purfla strelati. Napolni kluzh is vodo: inu ke je kluzh poln vode, samashi lukno is enem lese-nem klinzam dobru, de luft notri pridti namore; tedej derfhi kluzh zhes gorezho svejtzho: inu ke se bo kluzh segrel, bo ked ena püksheza pozhel.*

XI. *De en nov grosh, ali en sovd porobu na shpizi ene shyvanke okrogle ple-she. Urefhi en zvek, koker en masinz debel, ki ene polpedy dolg. Tega fasadi terdnu v'eno v'dilo svertano lukno. V'sredi na verh zveka utakni ravnu, inu terdnu na uhu eno shyvanko, de shpiza ravnu po konzuzu gori moly. Potem ufami en glih dolg, inu debel zvek, ali klinz; v'ta klinz glih v'sredo grosh is robam utakni. Na usak konzuz klinza pak eno glih teshko svinzheno kuglo perveshi. Tedej natakni grosh is robam na shpizo te shyvanke, ter klinz per enemu konzuzu fasuzhi, tok bosh videl,*

koku se bo grosh okrog sukal, ter na-
bo dolipadl, doklej se glih suzhe.

XII. *Otshesh svedeti, zhe je vinu sa-
mu na sebi, ali is vodo simejshanu?* tok
natozhi vinu v'en glash is enem dolgem
gerlam, koker so glashi sa arznye, sa-
tisni gerlu dobru is pavzam, ter v'eno
posodo vode povešni, usami pavz prezh,
spusti vinu v'to is vodo nopolneno po-
sodo; zhe vinu vonstézhe, tok je ozhit-
nu snamene, de vinu ni samu na sebi:
zhe pak v'glashu ostane, tok je vinu
zhistu, inu samu na sebi.

XIII. *Dobre kóp jeseh narejati.* Na-
polni en verzha, ali sodzhek, katir 15.
ali 16 bokalov deršhy, is hudem jese-
ham, ne zel da verha. Kader jeseha po-
trebujesh, tok 2. ali 3. bokale prezh
odtózhi; al per tústi prizhi kmalu spet
posodo is 2. ali 3. bokalami tople vode
nalij. Kader se ta 2. ali 3. bokale jese-
ha ponuzal, tok spet 2 ali 3. bokale
is verzha odlij, inu is 2. ali 3. bokala-
mi tople vode verzha falij: tok bosh
bres tega, de be k'temu vina potrebu-
val, smirej dobr jeseh imel.

Komer je is bokalami falyvati pre-
vezh: ta falyvaj te odtozhene masleze
is maslezami vina.

XIV. *Jajza dolgu hraniti, de se nau-
smradejo.* Kader so jajza dobre kop:
kopi njeh frishneh, kar njeh sa simo po-
tre

trebujesh; tedej si v'eno dolgo dilo tol-
kajn lukn, toku delezh saksebi svertaj,
kar prostora enu jajze potrebuie, de se
tega drugega nadatika. V' lete lukne
postavi jajza sapored (ne na ta okrogle,
ampak na ta shpizaste konz toku, de
se njih nez, samuzh le les te dile na-
datika: inu jajza bodo tebi na pollejta
dobre, inu frishne oitale.

XV. *Per sakurjeni pēzhi leđ narediti.*
Ulij enu malu vode na miso; tedej dē-
ni en zinašt okrōshnek, ali taler gori:
na taler deni snegū is soljo smejšhane-
ga, kar je prov. Natu bo fazhel taler
na misl toku permersuvati, koker se bo
sneg tajal. Kar se fa tolkajn popred
sgody, fa kolkajn bel je hisha sapalena.

XVI. *She na eno drugo visho.* Ufa-
mi en zinašt taler: deni sneg gori, ter
njega is soljo smejšhaj. Ta taler posta-
vi na eno trynogo, ali na en rosh nad
fherjavzo. Na ta taler postavi en drug
taler (fa moja plat) s'toplo vodo.
V'eni minuti se bo sneg stajal, inu voda
bo na sgornemu talerju smerfnela.

XVII. *Mishe, inu podgane bres mi-
sheze, inu strupa pregajati.* Roshtaj
majhene kofetelze mezesnove gobe v'
maslu, ter njih kje potrosi, kjer si fa-
mirkal, de mishe, ali podgane sahajajo,
de na tako visho poprej te roshtane
gobe pojedō: inu, koker se njem goba

v'fhelodzu napné, tok more pozheti;
inu mish, ali podgana pozerkati.

XVIII. *Ali*: Ufami enu malu testa:
v' tuisu sgnédni pilenja od fhelgfa, inu
drobnu issekanega, ossmodenega spéha,
ter ked kruh spézhi: ali ked enkróf op-
pohaj, inu misham po koteh pometshi,
inu potrosi.

XIX. *Mishe is zvekov, ali kamenzov
delati*. Gledaj, de mish, kolker njuh
moresh, polovish, inu v'eno drotašto
past sapresh. Tedej si en fhakl napra-
vi, katir je glih zhes sredo skus, inu
skus v'prejk preshyt, inu na obgh kon-
zeh ofu; al na eni is jermenami: na ti
drugi plati is shpago previden. Kader
otshesh tedej mishe delati, tok rezhi:
pernésite meni tolkajn, inu tolkajn ka-
menzov, ali klinzov, kolkajn ti mish
perpravleneh imash. Uni gredo po ka-
menze: ti pojdi po fhakl, ter mishe v'
toisto plat fhakla, kjer so jermeni, no-
tri spusti, inu fhakl savefhi. Kader ka-
menze, ali klinze pernesó, pusti njuh
v'to drugo plat fhakla urézh, ter fhakl
is shpago savefhi; tedej stopi na miso,
ter fhakl v'rokah semterkje prekuzuj;
potem pak jermene odveshi, inu mishe
vonstrosi. Tedej bosh videl, koku bo-
do ne le mishe, temuzh tudi gledovzi
po hishi skakali.

XX. *Is lesú bovhe narejati.* Deni v' eno shroko glashovnato posodo enukolku ublanz, ali shaganja. Tu polij is szavnezo; tedej pak posodo is irham, ali shlemam dobru saveshi, de luft notri napride: ter deni to posodo v'perst. Kader zhes 3. dny v'posodo pogledash, tok bosh videl, koku bodo bovhe notri, semterkje skakale.

XXI. *Móle is shitnega skédna pregnati.* Usami eno posodo, koker se tebi sdy, polno vode: v'toisto wêke, ali verbove veje notri pometshi, ter njih pusti notri leshati, doklej usa voda fé-léna rata. Tedej poshkropi s'to seleno vodo use stene, inu tla svojega skedna, kjer shitu hranesh: tok nabodo moli v' skedn, ali kashto prishli: ali, aku be she ondi bli, tok njih bosh skus tu pregnal.

XXII. *Varuvati, de se mleku naissire.* Vershi notri v'mleku eno betvo zukra: tok se tebi nabo issirelu. *Vershesh ti pak eno betvo zukra v' pinovko:* tok se tebi pûtr sturil nabo, deslih be ti 3. dny medla, pinela, ali pûtr delala.

XXIII. *Stare krone nove delati.* Polshi svoje krone 24. ur dolgu v'en hud jeseh. Ribaj njih potem is eno is zhistem skralubjam, ali kremor tartari potroseno zujno: tok krone toku nove rajajo, koker de be ble dans skovane,

XXIV. *Eno*

XXIV. *Eno fajfo tobaka safhgati bres tega, de be blu tręba njo v'usta ufeti; inu na se ulęzhi.* Pipk, katir se szer v'usta ufame, s'pavzam dobru fatisni. To s'tobakam nabasano glavizo pak k' plemenu derfhi: tok se bo tebi fajfa sama od sebe lepu ufhgala bres tega, de be blu tebi tręba pipk, v'usta ufeti, inu is ustmy sapo ulęzhi, ali safhigati.

XXV. *Eno svinzheno kuglo v' popyru stopiti, de se popyr naseshge.* Toku eno svinzheno kuglo v' popyr savij, de se popyr bres use gibę zel popolnema kugle okrog, inu okrog gladku perleşhe; tedej derfhi kuglo na uni plati, kjer se, popyr nardebelfhi kugle derfhy, zhes luzh, tok se bo szer kugla stopila, de bo svinz doli kapal; popyr pak se nabo seshgat.

XXVI. *Ottok, vli bolezhino tega gera la pregnati.* Eno shlizo soly, inu enu jajze skupej v'eni skledezi restępi; tedej tu restepenu v' eno ruto, na dve gube, deni, ter urat obvefhi: tok bo bolezhino, inu ottok pregnalu.

XXVII. *Grisno pregajhati.* Na drobnu welega popyra resleşhi, koiker otshesh; tedej te kosze v'mleku, koker en sók skuhaj, inu jej.

XXVIII. *Vetrove v' mehurju, ali ma drone pregajhati.* Usami shefrana kolker be s'dvema perstama, ked en shnof to-

baka usel; tega v' vinu skuhaj, inu pij-
ked en thee.

XXIX. *Zhe imash bolehne ozhy:* tok
derfhi si 3. shkorze (usi triji morejo
mandelzi biti, de njih shenize namote-
jo) Kader kaj jesh, daj od tvoje pre-
fvezhene jedy is ust tudi njim: vodo pak
v'eni plitvi shiroki posodi, v'katiri se
snajo kopati. Kader se odkoplejo, usa-
mi ti vodo, ter si mesheje svoje ozhy
usako uro enkrat, ali saj vezhkrat en
dan umij. Ene skle potem ozhy, dru-
ge pak ne; al tu je use enu; ke v' 14.
dnem usem glih pomaga.

XXX. *Bradovize is rok, ali obrasa
odpraveti.* Kader se goridijane, inu
she ossolene shuke kuhajo, inu uró, tok
ti te pene, katire kuharze is penovko
dolijemlo, inu prezhmetshejo, v'eno po-
sodo spravljaj, ter s'teme pename (so
hladne, ali gorke, je use glih) si ti
bradovizo na bradi, ali na roki mashi,
ali omnyvaj, ene dny sapored, kolker-
krat se tebi polube, inu bosh videl, de
bosh bradovize pregnal. *Ali:* stovzhi
eno zhebulovo glavo is soljo v' red v'
eno meshto, inu s'tem bradovizo mashi:
tok njo s'korenino vonspravesh.

XXXI. *De otrozi kós nadobe:* tok
more babeza, kader otroka po porodu
kople, otroku popk, ali popkovo shno-
ro is soljo szhedeti, inu omnyti, tok
otrok

otrok na bode kôs dobil; al saj ne tol-
kajn, ali toku navarneh, de be njih na-
mogl prestati. *Ezech. 16. 4.*

X XII. *Stenize pregajnatî je vezh yish.*
Ta perva je. Usami misheze vezh, ali
mejn, koker se tebi, sdy de potrebu-
jesh, ter njo v'voje verfhi, inu pusti 2.
ali 3. dny stati; doklej voile mishezo na
se potegne; tedej, pomafhi teiste kraje,
kjer se stenize goriderf he, de pozerka-
jo. Kjer pak utegne misheza, ke se sa-
dosti navarije, lohka komu, flasti otro-
kam navarna, inu shkodliva postati, je
ta.

II. Visha: Usami fhajbelna, kar me-
nesh, de bo sadosti: posushi zhednu usa-
ku peresze posebej, ter drobnu ked en
prah stovzhi. Ta prah is jeseham, inu
vojlam smeshaj, inu teiste kraje, kjer
stenize tizhe, pomafhi.

III. Visha: Volovske, ovzhje, ali
koshtrunov fhovz is lanenem vojlam
smejshaj, inu tedej shpampet pomafhi.

IV. Visha: Pusti ked prah stovzhe-
nu fhveplu v'vodi dobru sareti; s'to
vodo popari stene, inu shpampet, tok
use stenize pokrepajo. Zhe pak pareti
notshesh, tok deni eno sklêdo takershne
vode pod postelo, tok polesejo stenize
same k'ti skledi, inu bodo pozerkale.
Kajpakde! se snajo spet druge stenize
v'dveh, ali treh lejtaf sareti: odder-
god

god pridti: ali sanésti, tok njih pak spet lih toku pregajnaj. Sej telkajn nakoshta.

XXXIII. *Narediti, de enu jajze v'luft vaqvishku slejty.* V'enu jajze s'dobi eno luknezo toku, de welak, inu zhermelak vonstezhe. To prasno jajzhno lupino napolne is roso, katiro ti v'spomladi, predn sonze gorigre po travi skup-p beresh, inu, ke je lupina polna rose, samashi luknezo is voskam; pusti lupino pod frej nebesam leshati, inu, ke sonze gori gre, bo to lupino gori naqvishku k'sebi uleklú.

XXXIV. *Eno drugo vadlo dobiti.* Stavi, de en druge, katir s'tabo na enemu fhaklu stojy, tebe klofriti v'stanu nabode. Koker hitru vādla stojy, tok ufami en fhakl, ter njega zhes hishne prag restegni. Rezhi, de un na en konz fhakla stope, na katirega otshe: inu, ke stojy, stopi ti na ta druge konz fhakla, ter dure sapri, inu velevaj, de ima tebe na fhaklu stojezh kloftati.

XXXV. *Narediti, de shlizhneki, povshi, ali kar bodi sene jed, katira se kuhé, inu uré, von is piskra poskaka.* K'temu drugega treba ni, koker de se enu malu fhivegá srebra v'lonz vershe. Zhe bo kuharza bel shlizhneke v'lonz metala, bel bodo vonskakali. Tedej ni drugazhi si pomagati, koker v' drugemu piskru

skru njuh perstaveti; inu toku je ta narajena kunsht panana.

XXXVI. Is 32. *qvartame eno kunsht narediti*, ke si kedu is 20. qvart, katire se goriudarjajo, eno v'mislah famirka, koker postavem to peto, 6. 8. 10. inu toku naprej noter da te dvajsete, katira se ta sadna goriudare. Tedej se tebi reže, de imaj biti ta 21. 23. ali ta osem. inu dvajseta, noter da 32. Na tu sazhi ti shteti 2. ter qvarte ene verh drugeh deni; inu shtej noter da taittega shtivila, koker je un tebi rekl, de imaj biti, tok bo lih na tusti shtetvi njegova qvarta padla, katiro si je on bil v'mislah sbral.

XXXVII. *Glifte pregajati*, ollupi eno zhebulovo glavo da wele kofhe; pusti, de se zhes nozh v'merli vodi v'eni kuzpezi namaka. Zhe otshesh, snash tudi zhebul resrefati. To vodo daj otroku v'jutru spyti, inu bo glifte v'njemu pomorila.

XXXVIII. *De shivina smirej sdrava ofstane*, ufami take gobe, katire na stareh lipah rasejo, pusti njih v'vodi, ali pomyah, kar shivina pye, en zhas namakati, potem pak gobe vonpolovi, ter pusti shivino pyti, ter njo bosh per sdravju ohhranil; je pak bolechna, tok gobe posushi, ter njih v'en prah stovzhi.

vodi sablodi, inu pusti vodo popyti.
Tu bode shivini pomagalu.

XXXIX. *Na poti pred vovkam se ob-
varivati, de koga naresterga.* Zhe imash
kresalu per sebi, tok ogn kreshi, inu
vovk tebi blisu napojde. *Ali:* ufami
eno zujno, ruto, pas, ali ashterf'hel, ali
kar pred rokame imash, tu navefhi na
tuojo palzo, ter ritnesku sa sabo ulezhi,
tok tudi tebi noben vovk blisu napojde

XL. *Naréditi, de, kader v'rajah ple-
shejo, morejo od plesú jejnati:* ufami v'
prah stovzhene zhmerike, ali popra enu
perishe, ter njega po podu, kjer pléshe-
jo restrosi. Prah bo naqvishku stopil,
tu usi bodo kihati pozhehi, inu od ple-
sú nehati mogli.

XLI. *Ushy pregnati:* pusli tobaka v'
vólu, ali shganemu vinu namakati; te-
dej pomozhi shet notri, inu to ushyvo
glavo zhehi, tok se bosh ushy, inu gnid
snebil.

XLII. *Kader enega en stékle pes popa-
de:* tok deni dobrega therjaka na rano:
ali pusti zhesna v'medu skuplaureti, inu
toplega zhes rano obveshi. *De pak en
stékle pes vezh strupenu napopada,* glej.
de psa ujamesh, inu njega v'vodo ver-
f'hesh; al varij se, de tebe poprej na-
popade.

XLIII. *Enega zhloveka, katir je v'ene-
u wajerju utonil, kmalu najdti,* verfhi
en

en koszhek kruha v'wajer, tok bo ta kje plaval, kjer zhlovek na dnu leshy, inu ondi obstal.

XLIV. *De se en areng, ali druga riba na roshu, kjer se pezhe, sama od sebe preberne:* Usami enu gosenu peru, ter njega is shivem srebam napolni; konza pak na obeh platoh dobru samashi, de srebru vonstezhi namore. Tedej deni tu peru v'ribo, inu bosh videl, koku se bo prebrazhala na roshu.

XLV. *Jajza v'mersti vodi kuhati:* usami en lonzhek is shivem apnam, v'njega ulij merflo vodo; potem deni jajza notri, inu se bodo tebi per nisi skuhanle. Toku snash tudi v'roki enu jajze skuhati, zhe v'jajzi eno luknezo na verhu svotlesh, inu enu malu welaka vonstedish: namest welaka ulij dobrega shganega v'na tolkajn notri. Oberni luknezo okrog v'roki, ter en zhas jajze toku satisnenu, inu okoliobernenu derfhi inu tvoje jajze je tebi v'roki mehku skuhanu.

XLVI. *Narediti, de, ke od 13. sov-dov, ali 13. zheshpl po dvakrat 3. prezhusamesh, inu sa usakfart 2. v'arshar utaknesh, ali pojesh, na skivilu vonder nezhdolinagre.* Naredi is zheshpl en krish toku: v'sredo poloshi eno zheshplo, inu na shtire vogle pousod 4. Tedej shtej odspod gori, inu bosh 1.

use tri platy 13. nashtel. Natu ufami od teh sgorneh treh voglov eno zheshplo prezh; eno odsdol perstavi, te druge 2. pak pojej, ter pusti odsdol gorri na use 3. platy shteri, inu njuh bo spet, koker poprej, na use tri platy 13. Toku ufami spet odsdor od usakega vogla eno zheshplo prezh: eno odsdol perstavi, inu 2. pojej, inu kedu odsdol gorri shteje, njuh bo spet na usako plat 13. nashtel. Toku sturi she k'tretemu malu; al dalej nagre.

XLVII. *Uganiti kolku ima gdudnarjov v'arshatu.* Rezhi: dajte meni en grosh, ali sovd is arshata: inu kader tu imash, tok rezhi: sdej imate sa en grosh, alisovd mejn, ked poprej v'arshatu.

XLVIII. *Wodlaie pregajnat.* Usami lanenega sejmena, inu nekaj na drobnu sresaneh fig, tu deni v'en partnenè shaklez, pomozhi shaklez v'gorkemu mleku, de se dobru sgreje, tedej ufami shaklez vonkej, ofhmi njega, inu, kar se more gorku terpeti, na to wodozho stran polofhi toku dolgu, de spreleshe.

XLIX. *Gosenze is selneka pregajnat.* Obberi gosenz en lonz, te dobru pokrij, ter njuh k'ogna perstavi, ali njuh enemu lonzharju daj, de njuh k'enemu prahu sefhge. Ta prah potem v'eno posodo vodn vershi, inu is to vodo selnek ene dny shkrofi, tok bosh gosenze pregnal.

Eni, katiri tega prahu delati nasnajo, nabero gosenze v'en velik piskr, katirega is vodo nalyejo, ter pustę gosenze dobru saureti, inu s'to vodo selnek shkrofe. *De pak na repo gosenze napridejo se more repnu sejme, prędn se seje, v'smolnemu vojlu namakati, ali obbloditi. Ke se pak sejme, inu vojle prevezh sprime, se more sejme, kader se is vojla vonu fame, v'pepel urezhi, inu dobru smenzati, de saksebi pride, inu se laglej seje. Al katir more enu veliku mrovlinzhenu gnęsdu v'ennemu shaklu dobiti, inu potem po svoji rępi mrovlinze restrositi, se bo she laglej gosenz snebil.*

L. Mrovlinze pregajhati. Aku na svojemu vertu enu mrovlinzhenu gnęsdu narajmash, tok ki ene pol ure potęm, ke je sonze dolishlu, enu perishe namozhene, ali she mokre slame zhęs gnęsdu vershi, inu safghi inu dim njeh bo fadushil; zhe ne use na en dan; ke she niso usi skupej prishli bli, tok snash vezhkrat sturiti, doklej njeh use gladku pamerish.

Na Duneju

Per Christianu Grosserju 1788.

